

Kalina Mincheva

(Bulgaria, Centre for Slavo-Byzantine Studies “Prof. Ivan Dujčev”)

Collected Papers from the International Scientific Conference “Cultural Bridges. Past and Present” Organised on the occasion of the 30th Anniversary of the Centre for Slavo-Byzantine Studies *Prof Ivan Dujčev* (=Annual of the Centre for Slavo-Byzantine Studies *Prof Ivan Dujčev* - Saint Kliment Ohridski University of Sofia, vol 99 (18), pp 717)

Abstract: In the end of 2017, the Centre for Slavo-Byzantine Studies *Prof Ivan Dujčev* at Saint Kliment Ohridski University of Sofia has published a volume entitled “Rencontres culturelles. Le passé et la contemporanéité”. It consists of the papers presented at the international scientific conference organised on occasion of 30th Anniversary since establishment of the Centre for Slavo-Byzantine Studies *Prof Ivan Dujčev* which took place in Sofia in the period from 2nd to 4th June 2016.

The collection of papers comprises forty-three articles arranged in several sections which reflected the varied topics covered. The first section includes all plenary reports presented at the conference by the following authors: Axinia Džurova, Peter Schrainer, and Vasil Gyuzelev. The rest of the sections are on the *History and Archaeology* with following participants: Mihail Bibikov, Nikolaos Merdzimekis, Cyril Pavlikianov, Nikolai Ovcharov, Dimitar Stoimenov, Konstantin Totev, Mikhail Raev, Jivko Jekov, Rumen Boiadzhiev, Teodor Dimitrov, Vladislav Ivanov; the *Art and Culture* with following participants: Kostadinka Paskaleva, Marco D’Agostino, Paola Degni, Stavros Lazaris, Patrick Lecaque, Ivanka Gergova, Ivan Patev, Josif Moroz, Alexandra Trifonova; the *Archival legacy of Asen Vasiliev* with the following participants: Maria Polimirova, Svetozar Angelov, Lora Nenkovska, Tsveta Evlogieva-Katsarova, Kalina Mincheva; the *Literature and Philology* with the following participants: Alexandar Naumov, Anna – Maria Totomanova, Maria Yovcheva, Veneta Savova, Krasimir Stanchev, Andrej Boyadzhiev, *Vladimir Vukašinović*, *Dragiša Bojović*, Evelina Mineva, Diana Atanasova, Iliana Chekova, Anna Angelova; *Archival and cultural legacy* with the following participants: Andriana Neikova, Snezhana Rakova, Albena Milanova; Concluding session with Rumiana Decheva; and *Varia* with following participants: Albena Milanova, Rumen Boiadzhiev, Olga Todor ova, Dorotei Getov; Congratulations; the Centre for Slavo-Byzantine Studies *Prof Ivan Dujčev*’s chronicle in pictures, In memoriam.

The presented volume has a diverse collection of papers which covers significant geographical area and large period from Antiquity till modern times. These features make it valuable for researches of diverse fields in arts and humanities. Along with these specifics, one finds in this volume of papers unpublished documents and academic results of recent academic and scientific projects.

Калина Минчева

(България, Център за славяно-византийски проучвания "Проф. Иван Дуйчев")

Сборник с материали от Международната научна конференция „Културни мостове. Минало и съвремие“, посветена на 30-годишнината на Центъра за славяно-византийски проучвания "Проф. Иван Дуйчев" (=Годишник на Центъра за славяно-византийски проучвания "Проф. Иван Дуйчев" – Софийски университет "Св. Климент Охридски", том 99 (18), 717 с.

В края на 2017 г. излезе сборникът „Културни мостове. Минало и съвремие“. В него са включени материали от едноименната Международна научна конференция, посветена на 30 години от основаването на Центъра за славяно-византийски проучвания „Проф. Иван Дуйчев“ (ЦСВП) и проведена в СУ „Св. Климент Охридски“ през 2016 г. (2-4 юни)¹. Научният сборник излиза и като пореден том на Годишник на СУ – ЦСВП, т. 99 (18).

Изданието е разделено на няколко отделни рубрики, които следват проведените секции на конференцията. В първата рубрика са включени материалите от Пленарните доклади. Естествено един от акцентите сред тях е историята на Центъра „Проф. Иван Дуйчев“, представена от Аксиния Джурова, негов директор от 1986 до 2010 г. Друг акцент поставя Петър Шрайнер, който ни запознава с манастирските библиотеки и тяхната продукция, като подробно се спира на манастира „Св. Богородица – Косиница“ край Серес. Статията на Васил Гюзелев очертава историята на Охридската архиепископия през Късното Средновековие и изяснява църковните връзки между Търново и Охрид.

Следващата част от научния сборник е озаглавена „История и археология“. Тук са представени материали в широк хронологически отрязък. Първите три статии са посветени на различни моменти от историята на Света гора. Михаил Бибииков разглежда първите векове на взаимоотношение между Русия и Света гора и подробно представя първите руски поклонници и монаси, живели на Атонския полуостров. Темата за контактите между Света гора и Русия е продължена от Николаос Мердзимекис, който представя един епатрихил, дарен от руския цар Фьодор Иванович на светогорския манастир „Ватопед“. Кирил Павликианов завършва този кръг от материали като обнародва едно неизвестно до този момент писмо на самоковския митрополит Симеон, което се съхранява в архива на атонския манастир „Каракал“.

Следващият кръг от въпроси, които се представят в настоящия сборник са свързани с интересни открития в сферата на археологията. В обща статия Николай Овчаров и Димитър Стоименов класифицират моливдовулите, открити в района на Перперикон, а Константин Тотев представя резултатите от археологическите проучвания на хълма Трапезица в гр. Велико Търново от периода 2007-2016 г.

¹ За конференцията виж подробно: Миланова, А. Международна научна конференция „Културни мостове. Минало и съвремие“ (преглед).- В: Palaeobulgaria/Старобългаристика, том: XL, брой: 2, 2016, с.105-112.

Последният кръг от статии в тази рубрика са свързани с различни политически събития от историята на България и Европа. В тази част Михаил Раев запознава читателя с някои аспекти от руско-византийския договор от 971 г., като търси неговото отражение в „Повест времених лет“. В следващия материал Живко Жеков ни връща назад в историята и разглежда македоните и времето на Александър Македонски. В своята статия Румен Бояджиев очертава детайлна картина на градската среда и стопанство на северноафриканския лимес и „предлимес“ в периода на Късната Античност. Две от статиите са посветени на „варварските“ племена, които нахлуват на Балканския полуостров през различни периоди от време. Така Теодор Димитров проследява движението на алански групи от Северен Кавказ към Балканския полуостров и Южна Панония в края на IV – началото на V в., а Владислава Иванов ни запознава с Рах Суманиса и своята идея, че куманите са играли ролята на щит за християнска средновековна Европа през XIII в.

Следващите статии са обединени в рубрика „Изкуство и култура“. В първия материал Костадинка Паскалева се опитва да даде още няколко детайли от историята на Бачковския манастир и подробно се спира на неговата чудотворна икона. Авторката представя последните резултати от реставрацията на иконата и ѝ прави подробен анализ, като изказва предположението, че тя най-вероятно е от XII в., и първоначално се е намирала в константинополската църква „Св. Богородица Влахерна“.

Няколко статии са посветени на украсата на средновековните ръкописи. В общ материал Марко Д'Агустино и Паола Дени очертават иновациите и традициите в декоративния мотив във византийските ръкописи от XIV-XVI в. От своя страна Ставрос Лазарис обявява един интересен фрагмент от Синай и идентифицира неговите илюстрации като най-ранните примери на гръцкия „Физиолог“. Според него фрагментът е от края на XI в. Накрая Патрик Льокак разглежда проникването на архитектурните елементи – балкони и балюстради, от венецианската архитектура във византийската живопис от XII в.

Последните статии в тази рубрика са посветени на Средновековната и Възрожденската живопис на Балканите. В своята статия Иванка Гергова разглежда ателието за мраморни релефи в Берковица, основано от Васил Каменаря през Възраждането. Личността на зографа Янако Спиров от Станимака (Асеновград) е представена в материала на Иван Патев. Малко назад в историята ни връща Йосиф Мороз, който ни запознава с византийската императрица Ирина и нейната роля за възобновяване на иконопочитанието. Накрая Александра Трифонова насочва вниманието на читателя към един малко познат цикъл с чудесата на Св. Спиридон от църквата „Св. Спиридон“ в Албания.

В отделна рубрика са събрани няколко материала, свързани с Асен Василиев и Атанас Шаренков. Те са част от работата по проект, финансиран от фонд „Научни изследвания“ към МОН². В съвместна статия Мария Полимирова и Светозар Ангелов представят своите наблюдения върху фотоархива на А. Василиев, който се съхранява в ЦСВП „Проф. Иван Дуйчев“ и личния архив на учения, който се намира в Държавна агенция „Архиви“, съпоставяйки двата архива изследователите успяват да проследят пътуванията на А. Василиев до Македония, Беломорието и Света гора. С част от архивното наследство на А. Василиев е свързан и материалът на Лора Ненковска и

² Проект №ДФНИ Ко2/14 „Съвременни методи за проучване, систематизиране, и презентиране на културно-историческото наследство на Балканите 9на базата на архивите на проф. Асен Василиев и проф. Атанас Шаренков, съхранявани в Центъра за славяно-византийски проучвания „Проф. Иван Дуйчев“ към СУ „Св. Климент Охридски““.

Цвета Евлогиева-Кацарова. Те представят на вниманието на читателя албум с цветни гравюри от колекцията на Националния исторически музей. Калина Минчева в своята статия запознава със своите наблюдения върху част от архивното наследство на Атанас Шаренков, като основният акцент е поставен върху запазените реставрационни досиета, обединени в 10 архивни единици.

Следващата рубрика е озаглавена „Литература и филология“. Тя също обхваща дълъг хронологически период, като горната му граница достига до наши дни. Статията на Александър Наумов проследява движението на мощите на св. Кирил и тяхното значение в отношенията между Изтока и Запада от XIX в. до наши дни. В тази рубрика се оформят няколко интересни теми. Една от тях е посветена на книжовното наследство на св. Климент Охридски. Например Анна-Мария Тотомонова се спира на богатството на старобългарския език, отразено в текстовете на св. Климент Охридски, а Мария Йовчева ни запознава с неговите октоихови канони. В този тематичен кръг може да се включи и материалът на Венета Савова за Хометиановия канон, посветен на св. Климент Охридски.

Няколко статии в научния сборник засягат проблеми, свързани с ръкописното наследство, съхранявано в ЦСВП „Проф. Иван Дуйчев“. Красимир Станчев спира вниманието на читателя върху св. Параскева-Петка и ръкопис D.gr. 131. В този сборник липсва текст, посветен на светицата, но е запазено празно място, на което, според учения, в по-късен период е трябвало да бъде добавено нейното житие. Андрей Бояджиев също обнародва материал от сбирката на ЦСВП „Проф. Иван Дуйчев“, като представя новозаветния дамаскин „Видение Павлово“ от сборника на поп Цвятко (Cod. D. Slav. 27).

Друг тематичен кръг от статии е свързан с ръкописното наследство на Балканите. Владимир Вукашинович например запознава читателя със сръбските служебници от XIV и XV в. и ги разглежда като извор за реконструкцията на архиерейските последования в Светата литургия. В своята статия Драгиша Бойович представя присъствието на ранновизантийските отци в сръбската книжовност, а Евелина Минева се спира на някои аспекти около произхода, датировката и характеристиката на славянския превод на житието на св. Власий Аморийски. В статията си Диана Атанасова търси различните връзки между средновековните текстове. Илиана Чекова се спира на владетелските текстове в славянската книжовност, посветени на Константин Велики, неговите наследници и символиката на кръста. В последната статия от тази рубрика Анна Ангелова насочва вниманието на читателя към една забравена книга от личната библиотеката на Софроний Врачански – руска старопечатна книга от 1785 г.

Следващата рубрика в научния сборник е озаглавена „Архивно и културно наследство“. В своята статия Андриана Нейкова се спира на приноса на Иван Дуйчев в областта на архивистиката и обнародва един малко познат документ – отрицателна рецензия от 31 декември 1950 г. с критични бележки на учения. Снежана Ракова в своя материал очертава някои нови теми за работа в областта на хуманитаристиката, свързани с Венеция, Балканите и Османската империя. Албена Миланова представя на вниманието на читателите резултатите от научната експедиция на колеги от ЦСВП в Странджа, като основен акцент е поставен върху църковната архитектура и каменна пластика от региона.

В рубриката „Заклучително заседание“ е поместена статията на Румяна Дечева, която представя работата си по реставрацията на ръкопис Cod. D. Gr. 41 от сбирката на ЦСВП.

В научния сборник са публикувани и приветствията на колегите Юми Ниномия (Университета „Сока“, Токио) и Франческо Бразки (Библиотека „Амброзиана“, Милано), както и фотокопия на поздравителните адреси до ЦСВП по случай неговата годишнина. В края на сборника е публикувана и фотохроника на Международната научна конференция „Културни мостове. Минало и съвремие“.

В отделна част са публикувани допълнително няколко материала с приносен характер, които не са част от проведената конференция. Албена Миланова ни запознава с чудесното и чудовищното в каменната скулптура във Византия. Статията на Румен Бояджиев се спира на жените християнки от времето на Константин Велики. Общата статия на Доротей Гетов и Олга Тодорова ни пренася в Станимака и Пловдив по времето на кърджалийските нападения, като те представят неизвестни гръцки летописни бележки от ръкопис от Бачковския манастир.

В края на научния сборник е отделено място за рубриката „In memoriam“, в която е оказана почит на колегите, които са ни напуснали в последните пет години – Ангелина Минчева, Иван Божилов, Лиляна Мавродинова, Йосиф Мороз, монсеньор Пол Канар.

Представеният сборник има разнообразно съдържание и обхваща голям хронологически период и географски ареал. Той е ценен за изследователи от различни области на хуманитарната наука. В него са обнародвани неизвестни до този момент документи и са представени резултати от работата по ценни научни и изследователски проекти.